

Nr B 7

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om viss inriktning av pågående översyn rörande förvärvsavdraget för gift kvinna i beskattningen.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: B 176 av fru *Hamrin-Thorell* och fru *Gärde Widemar* samt II: B 225 av fröken *Elmén*, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att pågående översyn av reglerna rörande förvärvsavdraget m. m. skall bedrivas med sikte på att i en väsentlig omfattning undanröja de gällande sambeskattningsreglernas orättvisor utan att någon skärpning av inkomstskatten för någon grupp i samband härmed företages».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: B 176.

Enligt 46 § 3 mom. kommunalskattelagen må gift kvinna med inkomst av rörelse eller eget arbete — därest hon levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt — i hemortskommunen erhålla avdrag med 300 kronor, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår.

Motsvarande bestämmelser i förordningen om statlig inkomstskatt innefattas i 4 § 2 mom. Bestämmelserna innebär i huvudsak följande. Gift kvinna med inkomst av rörelse eller av eget arbete erhåller, i den mån inkomsten därtill förslår, avdrag med högst 300 kronor eller, om den gifta kvinnan haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, med 300 kronor jämte 10 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock med högst 1 000 kronor. Vidare är gift man, som haft inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse och vars hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, berättigad att, om och i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor. De nu nämnda avdragen må dock för makarna tillsammans icke överstiga 300 respektive 1 000 kronor.

Sedan de nu gällande bestämmelserna rörande det s. k. förvärvsavdraget infördes år 1952, har årligen väckts motioner om ändringar i desamma i olika hänseenden. Här må blott erinras om att 1954 års riksdag — på hemställan av samma års bevillningsutskott i dess betänkande nr 62 — avlät skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t ville i lämpligt sammanhang låta verkställa en översyn av reglerna om förvärvsavdraget

samt att så snart förutsättningar därför förelåg för riksdagen framlägga det förslag i ämnet som därav kunde föranledas.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1957 har chefen för finansdepartementet tillkallat vissa sakkunniga för att verkställa utredning rörande förvärvsavdraget och därmed sammanhängande frågor. I direktiven för de sakkunniga, vilka antagit benämningen 1957 års sambeskattningsrevision, uttalar departementschefen bl. a.

Den här lämnade redogörelsen torde visa, att behov föreligger av att överse bestämmelserna om beskattning av äkta makar. Den av riksdagen begärda översynen av reglerna om förvärvsavdraget bör i samband därmed komma till stånd. Vid utredningen får beaktas vunna erfarenheter om verkningarna av 1952 års beslut i ämnet. Utredningen bör omfatta olika med sambeskattningen sammanhängande frågor. Så t. ex. bör övervägas vid vilken nivå tudelningsprincipen skall tillämpas samt prövas de synpunkter som i skilda sammanhang framkommit om utsträckande av rätten till förvärvsavdrag till nya kategorier skattskyldiga, exempelvis ensamstående mödrar. Vidare torde uppmärksammas de särskilda problem på beskattningens område som uppkommer vid äktenskaps upplösning.

Vid utredningen bör man utgå från de nu gällande ortsavdragen. Frågan om avvägningen av dessa avdrag bör alltså inte upptas till omprövning i detta sammanhang. Ett önskemål är givetvis att reglerna på familjebeskattningsens område blir så enkla och lättillämpade som möjligt. Största möjliga likhet mellan hithörande bestämmelser vid den statliga och den kommunala taxeringen bör därför eftersträvas.

Det synes inte osannolikt att utredningen kan komma att ge vid handen att en viss omfördelning av skattetrycket mellan olika kategorier skattskyldiga framstår som motiverad. Det bör dock i detta sammanhang understrykas att — såsom även framhållits av 1957 års bevillningsutskott vid behandlingen av frågan om höjning av de kommunala ortsavdragen — statsfinansiellt utrymme för ytterligare skattesänkningar av större omfattning knappast torde föreligga, sedan ortsavdragsreformen genomförts. Återhållsamhet bör därför iakttagas i fråga om förslag som medför en minskning av det samlade skatteuttaget. I den mån utredningen skulle få till resultat sådana förslag, som innebär minskning av det kommunala skatteunderlaget, torde man böra räkna med att kompensation av statsmedel för skattebortfallet inte kan ges.

I de vid 1958 års A-riksdag väckta motionerna I: 94 och II: 91 yrkades provisorisk höjning av förvärvsavdraget. Samtidigt yrkades i andra motioner vissa ändringar beträffande bl. a. ortsavdragen för hemskilda och ogifta skattskyldiga med barn. Motionerna, vilka upptogs till behandling av bevillningsutskottet i ett sammanhang, avstyrktes av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 27. Beträffande motionerna I: 94 och II: 91 fann utskottet — enär 1957 års sambeskattningsrevisions utredning torde föreligga inom en tämligen nära framtid — anledning inte föreligga att föreslå en provisorisk höjning av förvärvsavdraget. Utskottet uttalade vidare att spörsmålen om vilket ortsavdrag, som bör tillkomma hemskilda makar eller ensamstående skattskyldiga med barn, torde vara sådana frågor som kunde förutsättas bli uppmärksammade av sambeskattningsrevisionen. Enligt utskottets mening borde resultatet av revisionens arbete avvaktas innan en ändring skedde av gällande bestämmelser på området.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

De nuvarande sambeskattningsreglerna tar alltför ringa hänsyn till de faktiska merkostnader som är förenade med förvärvsarbetet för gifta kvinnor. Detta gäller i särskilt hög grad i de fall minderåriga barn finns i familjen. Alldeles frånsett den penningvärdeförsämring som ägt rum sedan nu gällande förvärvsavdrag fastställdes — år 1952 — är det uppenbart att ett omkostnadsavdrag av 1 000 kronor inte förslår långt i jämförelse med årskostnaden för ett hembiträde eller kostnaden för städhjälp, daghem e. d.

Sambeskattningsrevisionen får enligt sina direktiv inte föreslå regler som medför något nämnvärt inkomstbortfall för statsverket. Avsikten är med andra ord att den lättnad i sambeskattningen, som kan åstadkommas, skall tas igen genom ökade bördor på sådana skattskyldiga, som inte drabbas av sambeskattningsens orättvisor, t. ex. ensamstående, eller eventuellt andra kategorier sambeskattade, t. ex. sambeskattade utan minderåriga barn. Enligt motionärernas mening är inkomstkatten för närvarande så hård att det inte för någon grupp kan vara motiverat att göra den ännu hårdare. Detta gäller inte minst de ensamstående. Utrymme för den avsedda sambeskattningsreformen bör kunna skapas genom besparingar i statsutgifterna. Men denna uppgift bör rimligen inte åläggas sambeskattningsrevisionen utan lösas i annan ordning.

Utskottet

I de förevarande motionerna har upptagits en fråga berörande den nu pågående utredningen rörande förvärvsavdraget och därmed sammanhängande frågor på familjebeskattningsens område, 1957 års sambeskattningsrevision. Enligt motionärernas mening har direktiven för revisionen den innebörden att revisionen är förhindrad föreslå bestämmelser som medför nämnvärt inkomstbortfall för statsverket. Motionsyrkandet går ut på skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan att revisionens arbete bedrivs med sikte på att undanröja de gällande sambeskattningsreglernas orättvisor utan att inkomstbeskattningen i anledning härav höjs för någon grupp skattskyldiga.

Enligt utskottets mening har sambeskattningsrevisionen möjlighet att inom ramen för direktiven föreslå bestämmelser som åtminstone för den statliga inkomstbeskattningsens del medför lättnad i skattetrycket för de av förslaget berörda skattskyldiga utan att därav behöver föranledas en mera avsevärd skattehöjning för andra grupper skattskyldiga eller annan ökning av statsinkomsterna. I direktiven har i detta hänseende endast uttalats att utredningen kan ge vid handen att en viss omfördelning av skattetrycket är motiverad, varjämte framhållits att statsfinansiellt utrymme för skattesänkningar av större omfattning knappast torde föreligga, sedan ortsavdragsreformen genomförts. Beträffande kommunalbeskattningen har i direktiven anförts att revisionen — därest förslag framläggs som medför minskning av det kommunala skatteunderlaget — torde få räkna med att

kompensation av statsmedel för skattebortfallet inte kan ges. Under sådana omständigheter måste varje nedsättning av det kommunala skatteunderlaget kompenseras av högre kommunalt skatteuttag för så vitt inte utgiftsbesparing av motsvarande omfattning kan ske.

Såvitt utskottet kan finna har utformningen av sambeskattningsrevisions direktiv skett så att förutsättningar finns att revisionen kan framlägga ett förslag som i dagens statsfinansiella situation är genomförbart. Utskottet anser på grund härav anledning inte föreligga för riksdagen att genom skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla ändrade direktiv för revisionen. Utskottet avstyrker således motionsyrkandet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: B 176 av fru Hamrin-Thorell och fru Gärde Widemar samt II: B 225 av fröken Elmén om viss inriktning av pågående översyn rörande förvärvsavdraget för gift kvinna i beskattningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 juli 1958

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjö Dahl, Spetz, Snygg, Gustaf Elofsson*, Erik Jansson, fröken Ranmark*, herrar Wärnberg*, Wolgast*, Kronstrand och Gustaf Henry Hansson; samt

från andra kammaren: herrar Brandt i Olshammar, Nilsson i Svalöv, Kollberg*, Allard, Vigelsbo, Kärrlander, Magnusson i Borås, Ericsson i Kinna, Gustafson i Göteborg och Andersson i Essvik.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Kronstrand, Gustaf Henry Hansson, Nilsson i Svalöv, Kollberg, Magnusson i Borås och Gustafson i Göteborg*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse.

Utskottet vill understryka det berättigade i den av motionärerna uttalade uppfattningen att nuvarande sambeskattningsregler är klart otillfredsställande utformade. Alltför ringa hänsyn toges till de faktiska merkostnader som är förenade med förvärvsarbetet för gifta kvinnor, ett förhållande som i särskilt hög grad gäller i de fall där minderåriga barn finns i familjen.

Härtill kommer att penningvärdeförsämringen sedan nuvarande förvärvs-avdrag fastställdes år 1952 har minskat det reella värdet av avdraget. Det torde vidare vara klart, att många gifta kvinnor med särskild yrkesutbildning, t. ex. inom sjukvård eller undervisning, anser att förvärvsarbete för dem blir alltför litet lönande till följd av den hårda sambeskattningen. Utskottet vill därför betona det angelägna i att en markerad förbättring åstadkommes i skatteavseende.

Det är uppenbart att en tillfredsställande förbättring av sambeskattningsreglerna inte kan nås utan ett däremot svarande inkomstbortfall för statsverket. Hur stort detta kan bli kan utskottet givetvis ej nu bedöma. Men utskottet delar motionärernas uppfattning att en sådan revision bör ske utan att samtidigt förslag framlägges om skärpning av inkomstskatten för någon annan grupp, t. ex. ensamstående, i kompenserande syfte. De för utredningsarbetet utfärdade direktiven är härvidlag oklart formulerade och ger såsom motionärerna framhållit närmast vid handen att kompenserande skattehöjningar även kan övervägas. Med hänsyn till den nuvarande inkomstbeskattningsens hårdhet anser utskottet det väl motiverat att — såsom motionärerna föreslagit — riksdagen ger till känna som sin uppfattning, att en översyn av sambeskattningsreglerna bedrivs med sikte på att undanröja de gällande sambeskattningsreglernas orättvisor och utan att någon kompletterande skärpning av inkomstskatten för någon grupp skattskyldiga vidtages i samband därmed. Uppgiften bör således vara att söka utarbeta regler i fråga om inkomstbeskattningen för förvärvsarbetande gift kvinna, som är rättvisa och ändamålsenliga. Statsfinansiellt utrymme för sådana skattelättnader, vilket bör kunna skapas genom besparingar i statsutgifterna, bör åstadkommas i annan ordning och således icke belasta denna utrednings arbete.

Beträffande den kommunala inkomstbeskattningen har i direktiven anförts att revisionen — därest förslag framlägges som medför minskning av det kommunala skatteunderlaget — torde få räkna med att kompensation av statsmedel för skattebortfallet inte kan ges. Utskottet har utgått från att motionärernas framställning — av naturliga skäl — avser den statliga inkomstbeskattningen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: B 176 av fru Hamrin-Thorell och fru Gärde Widemar samt II: B 225 av fröken Elmén, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att pågående översyn av reglerna rörande förvärvsavdraget skall bedrivas med sikte på att i en väsentlig omfattning undanröja de gällande sambeskattningsreglernas orättvisor samt utan att någon skärpning av inkomstskatten för någon grupp i samband härmed företages.